

VI. Miscellanea

1. ŚP. STANISŁAW STARZYŃSKI

Dnia 17 listopada r. ub. zmarł we Lwowie senjor konstytucjonalistów polskich Śp. Stanisław Starzyński. Urodzony w Snowiczu (pow. żółkiewski) 18 kwietnia 1853 r., po ukończeniu studiów prawnych we Lwowie w r. 1876, w r. 1879 uzyskał stopień doktora prawa, a w r. 1882 veniam legendi z prawa politycznego. W r. 1889 zostaje pierwszym nadzwyczajnym profesorem austriackiego prawa politycznego w uniwersytecie lwowskim, w r. 1892 — profesorem zwyczajnym tego przedmiotu. W r. 1913 piastuje godność rektora Uniwersytetu we Lwowie. W r. 1926 przechodzi na emeryturę, ale wykłada w dalszym ciągu, jako profesor honorowy. W r. 1929 zostaje doktorem honorowym prawa politycznego Uniwersytetu Wileńskiego. W r. 1932 otrzymuje na Uniwersytecie Lwowskim odnowienie dyplomu doktorskiego ku uczczeniu 50-lecia jego doktoratu.

Jako polityk, Śp. Prof. Starzyński był wybitnym parlamentarzystą. Piastował on mandat do Izby poselskiej austriackiej od 1884—1888 oraz 1901—1911. Równoległe z mandatem do parlamentu wiedeńskiego piastował Śp. Starzyński mandat do Sejmu krajowego we Lwowie od 1907—1914 r. W 1917 r. został powołany do wiedeńskiej Izby panów w charakterze członka dożywotniego i piastował tę godność do końca istnienia Izby. Od 1911 r. był prof. Starzyński członkiem wiedeńskiego Trybunału Państwa. W parlamencie austriackim odegrał on szczególnie ważną rolę w związku z reformą prawa wyborczego w latach 1905—1907. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Śp. Prof. Starzyński brał udział w licznych naradach w sprawach konstytucyjnych i międzynarodowych, jak to: w pracach konstytucyjnych Tymczasowej Rady Stanu w r. 1917, Ankiety Konstytucyjnej, zwołanej przez rząd Paderewskiego w r. 1919, w 1919 i 1925 nad sprawą Gdańska, w r. 1924 w naradzie rzeczoznawców nad sprawą pełnomocnictw dla rządu Wł. Grabskiego, wreszcie 13 grudnia 1934 r. zabiera poraz ostatni głos na Komisji Konstytucyjnej Senatu, jako rzeczoznawca, w sprawie nowej konstytucji polskiej.

Plon twórczości naukowej Śp. Rektora Starzyńskiego jest niezmiernie bogaty i wynosi, nie licząc drobniejszych artykułów i recenzji, 61 pozycji bibliograficznych. Da się on zgrupować w trzy działy: pierwszy stanowią studia z austriackiego prawa polityczne-

go, m. in.: 0 t. zw. ustawodawstwem tymczasowem, 1883, Studja z zakresu prawa wyborczego, 1895—1897, Kodeks« prawa politycznego czyli austrj. ustawy konst. 1903, Studja Konstytucyjne, 2 t. 1908 i szereg artykułów i rozpraw w aktualnych zagadnieniach konst. Drugi dział stanowią prace historyczne, jak: Konstytucja 3 Maja na tle współczesnego ustroju innych państw europ., 1892, Projekt galicyjskiej konstytucji 1790/91, 1893, Historia Uniwersytetu lwowskiego, 1894, cz. II. Wreszcie trzecią grupę stanowią prace o konstytucji polskiej i zagadnieniach ustrojowych świata powojennego: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, 1921, Powojenny ustrój państw europejskich, 1926, Współczesny ustrój prawnopolityczny Polski i innych państw słowiańskich, 1928, Projekt skodyfikowanej nowej konstytucji polskiej, 1928, Rozważania konstytucyjne, 1931 oraz 1934; wreszcie w druku w Roczniku Prawniczym Wileńskim Analiza Konstytucji 23 kwietnia 1935 r.

We wszystkich tych pracach wyraża Zmarły Uczony jednolitą, skryształowaną doktrynę państwa. Dzięki temu nawet prace, odnoszące się do nieaktualnego już dzisiaj prawa austriackiego, nie mają tylko znaczenia historycznego, posiadając i nadal wielkie znaczenie teoretyczne. W pracach swych prof. Starzyński zajmował stanowisko samodzielnego myśliciela. Nie ulegał nowym prądom, o ile nie zgadzały się z jego założeniami, konsekwentnie rozwijając w ciągu całej działalności. W szczególności zajął krytyczne stanowisko wobec t. zw. szkoły wiedeńskiej. Polemika z tezami tej szkoły, ogłoszona przez Śp. Starzyńskiego w r. 1925 p. t. Obrona praw podmiotowych, wyraża pogląd filozoficzno-prawny Zmarłego Uczonego.

Wspomnieć również należy zasługi prof. Starzyńskiego nad ustalaniem łącznie z prof. Kasparkiem polskiej terminologii prawa politycznego.

Dobrze zasłużył się Nauce i Ojczyźnie Śp. Prof. Starzyński.

Prof. Wacław Komarnicki (Wilno).

2. III ZJAZD PRAWNIKÓW POLSKICH W KATOWICACH

Rada Główna Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. uchwaliła, że III Zjazd Prawników Polskich odbędzie się w Katowicach, z zakończeniem w Krakowie, w pierwszej dekadzie listopada 1936 r. Na czele Warszawskiego Komitetu Współpracy (W. K. W.) i jego Wydziału Wykonawczego (w. w. W. K. W.) stają z urzędu właściwi Członkowie Rady Głównej Stałej Delegacji i jej Wydziału Wykonawczego (łącznie z Polską Komisją Współpracy Prawniczej Międzynarodowej), a na czele Komitetu Organi-

zacyjnego w Katowicach — dr. Agenor Frenzl, Prezes Sądu Apelacyjnego; na czele Podkomitetów Współpracy w Gdyni, Krakowie, Lublinie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie zaproszeni przez W. K. W. przedstawiciele miejscowych instytucji prawnych. Zgodnie z postanowieniami odnośnymi Rady Głównej Stałej Delegacji z dn. 25. X. r. ub. utrzymano w mocy zasady regulaminowe, ustalone dla Zjazdu poprzedniego w Warszawie w r. 1929. Do końca r. 1935 ustalone zostaną we właściwej Komisji Warszawskiego Komitetu Współpracy, w porozumieniu z Wydziałem Wykonawczym i na podstawie miarodajnej opinii Członków Prezydów: Sądu Najwyższego, Najwyższego Trybunału Administracyjnego, Komisji Kodyfikacyjnej oraz fachowych Towarzystw specjalnych ustawodawstwa cywilnego i kryminalnego oraz prawa państwowego, — 9 zagadnień dla rozważenia na Zjeździe, po 2 dla Sekcyj prawa publicznego, administracyjnego i karnego oraz 3 dla Sekcji prawa prywatnego, w tem dwa z dziedziny prawa cywilnego i jedno z prawa handlowego.

Po ustaleniu tematów zjazdowych i podaniu ich do wiadomości publicznej ustalony zostanie 4-miesięczny okres dla opracowywania referatów zjazdowych. Przedstawienie referatów zjazdowych powierza się trosce i energii całego zrzeszonego prawnictwa polskiego, t. zn. Członkom wszystkich zrzeszeń i instytucji w Stałej Delegacji reprezentowanych. Cały materiał referatowy, ściągający się do danego zagadnienia, będzie następnie powierzony odnośnemu sprawozdawcy generalnemu i, ewentualnie, współsprawozdawcom, którzy skolei opracują właściwe całokształty informacyjne w swych pisemnych sprawozdaniach i współsprawozdaniach sekcyjnych, które zostaną przez organizatorów Zjazdu ogłoszone drukiem przed Zjazdem. W miarę postępu prac przygotowawczych w. w. W. K. W. (wydział wykonawczy Warszawskiego Komitetu Współpracy) podawać będzie uzupełniające szczegóły do wiadomości zrzeszonego prawnictwa.

3. VI KONGRES MIĘDZYNARODOWEGO INSTYTUTU NAUK ADMINISTRACYJNYCH W WARSZAWIE

Sekcja polska jako Komitet Organizacyjny VI Międzynarodowego Kongresu Nauk Administracyjnych.

Utworzony po dwóch międzynarodowych zjazdach (w Brukseli i w Paryżu) na trzecim takim zjeździe w Madrycie w roku 1930 Międzynarodowy Instytut Nauk Administracyjnych z siedzibą w Brukseli postawił sobie za zadanie przeprowadzenie wszelkich studjów, mających na celu doskonalenie prawa i praktyki admi-

nistracyjnej oraz wypracowywanie i rozpowszechnianie ogólnych zasad i racjonalnych metod, wyłaniających się ze studjów porównawczych nad prawem i urządzeniami administracyjnymi w różnych krajach. Wymieniony Instytut, którego członkami jest dotychczas 21 państw europejskich i amerykańskich, zmierza do realizacji swych zadań, między innymi, przez organizowanie co trzy lata w coraz to innej stolicy państw europejskich międzynarodowych zjazdów i kongresów.

Na przedstawione na ostatnim kongresie w Wiedniu w roku 1933 przez delegata polskiego i wiceprezesa Biura Instytutu p. Jana Kopczyńskiego, Prezesa Najwyższego Trybunału Administracyjnego w Warszawie, zaproszenie Rządu Polskiego, odbędzie się następny kongres w dniach 9—16 lipca 1936 r. w Warszawie. Organizacja Kongresu zajmuje się sekcja narodowa polska Międzynarodowego Instytutu, którą tworzą wszyscy polscy członkowie Instytutu. W tym celu ukonstytuowała się wspomniana sekcja jako komitet organizacyjny Kongresu. Stosując się do uchwały Kongresu wiedeńskiego oraz do zasad ustroju Instytutu ustaliło Biuro tegoż w Brukseli w porozumieniu z Komitetem organizacyjnym zarówno tematy obrad kongresu warszawskiego, jak też osoby generalnych referentów tych tematów. Tematy są następujące: I. gwarancje praw obywateli, w postępowaniu przed władzami administracyjnymi i w sądownictwie administracyjnym (formy postępowania, rygory z niemi związane, środki prawne, skargi rewizyjne i kasacyjne, władze i instytucje prawa administracyjnego, działalność sądów powszechnych i sądów specjalnych w administracji, gwarancje konstytucyjne), II. racjonalizacja administracji i przedsiębiorstw publicznych (organizacja i podział władzy wykonawczej oraz władz, racjonalizacja w legislacji, kodyfikacji, klasyfikacji, racjonalizacja administracji i przedsiębiorstw publicznych w ich stosunku do publiczności, uproszczenia administracji, racjonalna organizacja metod pracy jak kancelaryj, kas, rachunkowości, intendentur itp. miejsc i czasu pracy, urządzeń biurowych, racjonalna organizacja stosunków pracowników państwowych i ich kształcenia, korzyści i ujemne strony racjonalizacji), III. organizacja władz, a zwłaszcza rola Szefa Rządu w łonie administracji publicznej (z punktu widzenia obowiązującego prawa administracyjnego, nie zaś z punktu widzenia prawa konstytucyjnego lub polityki ustrojowej), a więc wybór Szefa Rządu, jego stanowisko, funkcje, rola i wyposażenie, organizacja Rządu, hierarchja, podział funkcji administracyjnych, odpowiedzialność Rządu.

Na referentów generalnych tych tematów wybrani zostali co do tematu I-go p. dr. Gascon y Marin, profesor uniwersytetu w Ma-

drycie, wiceprezes Instytutu, co do tematu II-go p. Oskar Leimgruber, Wicekanclerz Federacji szwajcarskiej i wiceprezes Instytutu, co do tematu III-go p. Zoltan Maggary, Dyrektor węgierskiego Instytutu Nauk Administracyjnych, profesor uniwersytetu w Budapeszcie. Zebraniem materiałów dla generalnych referentów oraz referatów indywidualnych zajmuje się wspomniany już Komitet organizacyjny kongresu, który to Komitet, utworzony w porozumieniu z Prezydjum Rady Ministrów, Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Ministerstwem Spraw Wewnętrznych pod przewodnictwem Prezesa Najwyższego Trybunału Administracyjnego i Wiceprezesa Instytutu, p. Jana Kopczyńskiego, a złożony z członków sekcji narodowej polskiej Instytutu oraz z delegatów wspomnianych władz, zorganizował w wyżej wskazanym celu 3 sekcje, odpowiadające 3 głównym tematom kongresu; na czele I sekcji stanął p. Jan Morawski, adwokat, b. Wiceminister Sprawiedliwości i b. Sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego, na czele II sekcji p. Maurycy Jaroszyński, b. Wiceminister Spraw Wewnętrznych i b. Prezes Komisji usprawnienia administracji przy Prezydjum Rady Ministrów, na czele III sekcji p. Profesor uniwersytetu dr. Bronisław Hełczyński, Pierwszy Prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Przygotowywany Kongres posiada duże znaczenie naukowe i międzynarodowe. Dlatego też jest współpraca naukowa jak najliczniejszego grona osób, poświęcających się czy to z racji ich zawodu, czy to z racji osobistych ich zainteresowań zagadnieniom administracji, wybitnie wskazaną i pożądaną, abyśmy mogli stanąć na kongresie z należytem przygotowaniem do rzeczowej dyskusji i z własnym wartościowym dorobkiem naukowym.

Referaty, nadesłane najdalej do 1 lutego 1936 roku zużytkowane zostaną w generalnym referacie, a nadto wygłoszone być mogą w czasie pracy odnośnej sekcji Kongresu i wydrukowane będą w wydawnictwie kongresowym. Referaty nadesłane po dniu 1 lutego 1936 roku będą mogły być dyskutowane na kongresie tylko, o ile techniczny bieg prac w sekcji na to pozwoli. W każdym jednak razie będą one wydrukowane, ze względów jednak technicznych w referacie generalnym nie będą już mogły być uwzględnione.

Referaty nadsyłać należy do wyżej wymienionych Przewodniczących sekcji polskich, a to: dla sekcji I-iej p. Jan Morawski, Warszawa, Nowy Świat 43 lub Sędziowska 2, dla sekcji II-iej p. Maurycy Jaroszyński, Warszawa, Al. Ujazdowskie 47, Związek Miast Polskich, dla sekcji III-iej p. dr. Bronisław Hełczyński, Warszawa, Miodowa 24, Najwyższy Trybunał Administracyjny, tam też należy się

zwracać o wszelkie informacje, których ponadto udziela p. Jan Kopczyński, Prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego w Warszawie, Miodowa 24.

4. KONFERENCJA UNJI MIĘDZYPARLAMENTARNEJ

W dniach 26—31 lipca 1935 r. obradowała w Genewie 31 Konferencja Unji Parlamentarnej, której przewodniczył polityk belgijski, Carton de Wiart. Zasadniczy referat o usprawnieniu instytucji parlamentarnej szczególnie procedury, wygłosił przewodniczący grupy polskiej, sen. Loewenherz. Jako wnioski, referent wysunął ułatwienie zmiany konstytucji i przeniesienie części funkcji parlamentarnych na rząd i organy samorządu terytorjalnego. Tezy referenta wywołały silny sprzeciw grup hiszpańskiej, belgijskiej i rumuńskiej oraz ujawniły wśród uczestników dwie koncepcje państwa. W przyjętej rezolucji Unja stanęła na gruncie koncepcji państwa, opartego na idei wolności, i wyznała swą demokratyczną wiarę w system parlamentarny. W szczególności Unja uchwaliła tezy o rozdziale funkcji ustawodawczej od administracyjnej, racjonalizacji pracy parlamentu i współpracy instytucyj, reprezentujących interesy zawodowe. Zdaje się, że wyniki 30 zgromadzenia z 1934 r. były konkretniejsze i częściowo zostały zrealizowane w konstytucji polskiej 1935 r.

5. PIŚMIENNICTWO SŁOWIAŃSKIE (POLONICA)

„*Národnostní Ozór*” (Praga) w zesz. 2 ex 1935 zamieszcza wzmiankę, poświęconą przeglądowi prac Instytutu Badań Spraw Mniejszościowych w Warszawie. W kronice zamieszcza wiadomość o ubytku mniejszości narodowej niemieckiej w Polsce, opierając się na statystyce szkolnictwa niemieckiego w Polsce. W przeglądzie czasopism omawia dłużej artykuł Zieleniewskiego p. t. „Zagadnienie mniejszości narodowych w konstytucji Rzeczypospolitej”, podkreślając, że odpowiednie artykuły w konstytucji wywołały dyskusję w nauce polskiej, nieraz rozbieżną.

„*Právny Obzor*” (Bratysława) w zesz. 13—19 ex 1935 zamieszcza jak zwykle przegląd czasopism polskich. (Czasopismo Sędziowskie Nr. 3—4 ex 1935; Prawo Nr. 5—6 ex 1935; Głos Sądownictwa zesz. 6—9 ex 1935; Polski Proces Cywilny zesz. 1—16 ex 1935; Gazeta Sądowa Warszawska zesz. 21—43 ex 1935; Ruch prawny, ekon. i socj. zesz. 3; Przegląd Notarjalny zesz. 1—18; Sprawozdanie Twa Nauk we Lwowie zesz. 1 ex 1935; Przegląd Prawa i Adm.

zesz. 2—3 ex 1935; Wileński Przegl. Prawn. Nr. 7—9 ex 1935; Czasopismo Adw. Polskich Nr. 2 ex 1935; Wileński Przegl. Prawn. Nr. 7—9 ex 1935).

„*Sociologická Revue*” w zesz. 3—4 ex 1935 zamieszcza w dziale „Dokumenty” artykuł F. Grossa (Kraków) p. t. „Badanie środowiska i planowe samokształcenie się robotnika”. W dziale recenzyj A. Żabko-Potopowicz omawia dłużej „Pamiętniki chłopów” (Warszawa, Instytut Spraw Społecznych, 1935), podkreślając, że jest to materiał surowy, nieopracowany. Recenzje o książce A. Żabko-Potopowicza p. t. „Rola rolnictwa w ujęciu polskiej nauki ekonomicznej” oraz F. Grossa: „Metoda i organizacja oświaty robotniczej” napisał A. Błaha. W tymże zeszycie pomieszczono wspomnienie pośmiertne o śp. prof. W. M. Kozłowskiem

„*Soudcovské Listy*” (Praga) w z. 11 ex 1935 dają przegląd treści nr. 10 ex 1935 „Głosu Sądownictwa”. W tymże zeszycie omówiono przychylnie poczynania działalności Polskiego Komitetu Współpracy Prawniczej z Krajami Słowiańskimi. W zeszycie 12 ex 1935 podając przegląd treści „Głosu Sądownictwa” nr. 10 ex 1935, dłużej zatrzymują się nad artykułem K. Fleszyńskiego p. t. „Życie w organizacjach sądownictwa u nas a zagranicą”. W tymże zeszycie pomieszczony jest również przegląd treści 4-go zesz. „Ruchu” oraz wzmianka o mającym się odbyć w r. b. III-cim Zjeździe Prawników Polskich w Katowicach. W zeszycie 1 ex 1936 umieszczono tylko przegląd treści „Głosu Sądownictwa” nr. 12 ex 1935.

„*Wiesticnik Kommunistycznej Akademii*” w zesz. 8 ex 1935 omawia książkę E. Sierpińskiego — wyd. w Mińsku Białoruskim p. t. „Tło gospodarcze i istota klasowa powstania listopadowego 1830 r.” Książka, jak się dowiadujemy z notatki bibliograficznej, została wydana przez Instytut polskiej proletariackiej kultury przy Białoruskiej Akademji Nauk w Mińsku. Wydawnictwo, podkreślając zasługę autora podejścia po raz pierwszy w ten sposób do zagadnienia, wytyka mu jednocześnie szereg błędów i niedociągnięć. W pierwszym rzędzie, że autor oparł się tylko na materiale drukowanym, nie zgłębiwszy źródeł w archiwach; że nie rozpatrzył zagadnienia w perspektywie międzynarodowej, że wreszcie „autor nie wnika głębiej w procesy ekonomiczne ówczesne, a daje swego rodzaju schemat ekonomicznego rozwoju Polski” i t. p., a pozatem nie daje krytyki burżuazyjnych legend o powstaniu 1830 r., a tylko materiał do niej oraz, że brak w pracy krytyki znanej oceny powstania 1830, napisanej przez R. Luksemburg.

6. KOMISJA ORGANIZACYJNA ZWIĄZKÓW I INSTYTUCYJ KULTURALNYCH M. ŁODZI DLA SPRAWY PROJEKTU PRAWA O STOSUNKACH PRAWNYCH RODZICÓW I DZIECI

Powyższa organizacja obrała sobie za cel spopularyzowanie w społeczeństwie zasad projektu kom. kod. prawa o stosunkach prawnych rodziców i dzieci oprac. przez prof. St. Gołęba. W związku z tem odbyła się konferencja w której udział wzięli przedstawiciele 24 organizacyj. Referat generalny opatrzone tezami wygłosił dr. A. Thon. W dyskusji konferencja uchwaliła:

1. Jeśli chodzi o podjęcie kodyfikacji stosunków prawnych rodziców i dzieci, to powinien w tym przedmiocie być wysłuchany również głos opinii publicznej, jako miarodajnego kryterjum poglądów, nurtujących w społeczeństwie,

2. z drugiej zaś strony konferencja wzywa wszelkie organizacje opieki społecznej w kraju, reprezentacje nauczycielstwa szkół różnych stopni, zrzeszenia lekarskie, towarzystwa prawnicze, związki rodzicielskie, instytucje kulturalne przodujące, by zabrały głos w publicznej dyskusji, gdyż doniosłe te zagadnienia nie mogą pozostać monopolem prawników, a powinny stać się przedmiotem żywej dyskusji całego społeczeństwa, niewątpliwie z dużym także pożytkiem dla powstającego nowego prawa.

Ponadto uchwalono kilka wniosków w sprawach regulaminowo-organizacyjnych.

7. Z ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. ADWOKATÓW POLSKICH

W dniach 26 i 27 października r. ub. odbyło się w Lublinie posiedzenie Zarządu Głównego Związku Adwokatów Polskich w lokalu tamt. Rady Adwokackiej przy udziale delegatów Oddziałów z Katowic, Krakowa, Lublina, Lwowa, Torunia, Warszawy i Wilna.

Na posiedzeniu tem omówiono obecny stan sądownictwa, adwokatury i notariatu. Omówiono szczegółowo przeniesienie siedziby Związku ze Lwowa do Warszawy i wysłuchano sprawozdania adwokata Rowińskiego z Krakowa z VI Kongresu Międzynarodowego Związku Adwokatów w Brukseli.

Następnie przedyskutowano kwestję obniżenia kosztów obrotu prawnego (ref. adwokat Blumenfeld ze Lwowa) przez zredukowanie opłat sądowych, stemplowych, notarialnych, kosztów sądowych, taryf znawców, taks komorników itd. stosownie do ogólnej niżkowej linii życia gospodarczego i obecnych tendencji gospodarczych, odraczając powzięcie uchwał do następnego posiedzenia.

Uchwalono rezolucję w sprawie zapewnienia polskiej adwokatrze odpowiedniego znaczenia i stanowiska oraz potrzeby zgrupowania w łonie Związku Adwokatów Polskich wszystkich adwokatów polskich niezależnie od ich przekonań politycznych i społecznych w interesie podniesienia znaczenia adwokatury polskiej w Państwie.

Ponadto po referatach adwokata Wróblewskiego ze Lwowa i adwokata Dziedzica z Torunia powzięto uchwałę w sprawie przedłożenia Ministerstwu Sprawiedliwości projektu zmian kodeksu procesu cywilnego na podstawie dotychczasowych doświadczeń w stosowaniu tej ustawy.

W końcu postanowiono urządzić 25-letni jubileusz istnienia Związku w sposób uroczysty i to w stolicy Państwa w Warszawie w bież. roku, a opracowania historii 25-lecia Związku podjął się adwokat Cezary Ponikowski z Warszawy.

8. DRUGI ZJAZD SOCJOLOGÓW POLSKICH W WARSZAWIE

W pamięci socjologów polskich dobrze się zapisał zjazd pierwszy, który się odbył przed pięcioma niemal laty w Poznaniu. Zjazd był wówczas bardzo liczny, dyskusje były ożywione, referaty zajmujące; i dużo było tych nieoficjalnych gawęd, które są niemniej pożyteczne, niż oficjalna wymiana zdań i które zostawiają miłe wspomnienia aż do następnego osobistego kontaktu.

To też socjologowie ścignęli na dzień pierwszy listopada ub. roku w dużej liczbie na drugi zjazd. Reprezentowana najliczniej była wprawdzie sama Warszawa ze względów lokalnych; ale inne środowiska, zwłaszcza Poznań i Wilno, przysłały też wielu pracowników socjologii. I brała w nim czynny udział nietylko ta generacja, która już ma poważny dorobek twórczy, lecz i pokolenie najmłodsze, które swemi pierwszymi pracami debiutuje na terenie socjologii. Ten udział znacznej liczby młodych czy zgoła początkujących pracowników był może najbardziej znamiennym rysem drugiego zjazdu, rysem, który pozwala wróżyć o pomyślnym rozwoju dalszym socjologii polskiej.

Zjazd sił młodych był jednocześnie wyrazem hołdu dla wielkich zasług najstarszego żyjącego pracownika i nauczyciela, znakomitego uczonego o niezwykle szerokich horyzontach myślowych, prof. Ludwika Krzywickiego, którego pięćdziesięciolecie pracy uczcił pięknym przemówieniem wstępnym prof. Znanięcki. Jubilat też rozpoczął obrady zjazdowe niezmiernie interesującym referatem o doborze społecznym, w którym raz jeszcze ujawniło się nietylko żywe za-

interesowanie teoretyczne sędziwego socjologa, lecz niemniej rozumienie praktycznych potrzeb życia i współczesnych nam faktów dziejowych. Z niepokojem stwierdzał prelegent, że nia przestrzeni wieku XIX dobór społeczny był stale i systematycznie niekorzystny, że ginęły w nim typy ludzkie silne, szlachetne, żywotne. Słuchaczom zaś przychodziła myśl, że właśnie czcigodny jubilat jest jednym z najbardziej znamienitych przedstawicieli tego najlepszego typu polaka, który niestety, dzięki doborom ujemnym, znika coraz szybciej z widowni życia publicznego.

Drugim plenarnym odczytem był końcowy wykład prof. Znanieckiego o badaniach socjograficznych, jakimi należałoby objąć rzeczywistość społeczną polską. Zadania te określił prelegent niezmiernie szeroko, z tym entuzjazmem i optymizmem, jaki cechuje jego poczynania społeczne. Żywa dyskusja po tym wykładzie była najlepszym dowodem, jak ważne i żywotne zagadnienia poruszył prelegent.

Trzeci odczyt plenarny wygłosił prof. Bystroń, przeprowadzając w nim wyraźną linię graniczną między opisem socjologicznym, a planowaniem społecznym, którego podstawą jest ocena, to znaczy proces, nienależący do kontemplacji teoretycznej.

Pozostałe, liczne, referaty wygłoszone zostały w pięciu sekcjach, które obradowały częściowo współcześnie. Niepodobna w krótkiej notatce dać choćby przybliżony obraz tych ożywionych obrad, które najczęściej odbywały się w przytłoczonej sali, przy wielkim zainteresowaniu słuchaczy. Mówił tu prof. Poniatowski o problemie genezy w etnologii, prof. Czarnowski dał bardzo interesującą próbę podchodzenia socjologicznego do zjawisk literackich, a jego uczennica, dr. Assorodobraj, przeprowadziła bardzo interesującą analizę socjologiczną na materiale zaczerpniętym z dziejów XVIII wieku. Szczególną uwagę skupiły też zagadnienia socjologii wychowawczej, choć i sekcja socjografji miała wielu uczestników.

Nie może się wprawdzie wykazać ten zjazd socjologów, jak zresztą żaden inny, jakimś jednym zbiorowym wynikiem, bo nie jest rzeczą zjazdu dawać takie wyniki. Ale dał on niewątpliwie jeden wynik pomyślny: podstawę do prognozy, że socjologia polska ma zapewniony rozwój pomyślny dzięki temu, iż istnieją w Polsce ośrodki, w których pod kierunkiem umiejętnym tworzy się i dojrzewa młode pokolenie.

Trzeba też być wdzięcznym za to, że organizatorzy zjazdu wielkim wysiłkiem swej pracy umożliwili żywą wymianę myśli pomiędzy temi środowiskami.

Cz. Znamierowski (Poznań).

9. XII. KONGRES MIĘDZYNARODOWY INSTYTUTU SOCJOLOGICZNEGO

W dniach od 24—29 sierpnia 1935 r. odbył się w Brukseli XII Kongres Międzyn. Instytutu Socjologicznego. Przewodniczącym Kongresu był prezydent Międzyn. Instytutu na rok 1935/36 *Prof. Ch. A. Ellwood* z Duke-University w St. Zjednocz. Z inicjatywy generalnego sekretarza Instytutu: *Prof. G. L. Duprat* głównym tematem odczytów XII Kongresu było zagadnienie „elementarnych form życia społecznego” oraz problem „metabolizmu społecznego”, t. zu. problem elity. Odczytów zgłoszono 85. Część z nich była poświęcona zobrazowaniu znaczenia *Quetelet'a* dla socjologii. Na zjazd przybyło 110 uczestników. Ilość i różnorodność tematów uniemożliwiły szerszą, głębszą dyskusję, zwłaszcza, że — na wniosek *Prof. Duprat* — większość uczonych, dla braku czasu, przedstawiła swoje referaty w krótkim tylko streszczeniu.

Prezydentem Międzyn. Instytutu Socjologicznego wybrano na rok 1936/37 *Prof. Pit. Soronkirt'a* z Harvard-University w St. Zjednoczonych. Następny Kongres odbędzie się w r. 1937 w Paryżu. Przewodniczącym przyszłego kongresu obrano *Prof. Mahaim'a*, prezydenta brukselskiego „Instytutu Solvay a”. Głównym tematem zjazdu paryskiego będzie zagadnienie „społecznej równowagi”.

XII Kongres Międzyn. Instytutu Socjologicznego spełnił świetnie zasadniczą funkcję każdego zjazdu uczonych: wykazał, raz jeszcze, całkowitą bezcelowość wszelkich, zwłaszcza większych, kongresów naukowych. Nauka nie powstaje ani w stadzie, ani w zbiegowisku ani wreszcie w masie; nie powstaje nawet wówczas, kiedy skupienia te są jednorodne. T.S.

10. FUNDUSZ WYDAWNICZY „RUCHU”

Na fundusz wydawniczy „Ruchu” złożyli:

Prof. Dr. A. Peretiatkowicz . . . 1 200 zł

Prof. Dr. St. Rosiński 450 „

Następującym Instytucjom: Bankowi Polskiemu w Warszawie, Bankowi Gospodarstwa Krajowego w Warszawie, Bankowi Cukrownictwa w Poznaniu, Krajowemu Bankowi Pożyczkowemu w Poznaniu, Bankowi Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego, Bankowi Zw. Sp. Zarobk., Komunalnemu Bankowi Kredytowemu, Stow. Urzędników Banku Polskiego w Warszawie, Tow. Akwawit, Zach. Zw. Przemysłu Cukrowniczego, Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie, Wydziałowi Krajowemu w Poznaniu i Toruniu,

Wydziałom Powiatowym i Zarządom miast, Izdom Rolniczym i Przemysłowo-Handlowym, które stale od szeregu lat życzliwie wspomagają naszą placówkę naukową, przyczyniając się w ten sposób do rozwoju nauki polskiej, składa Redakcja imieniem wydawnictwa serdeczne podziękowanie.

Zwracamy się do wszystkich przyjaciół naszego pisma z usilną prośbą o poparcie przez pozyskiwanie nowych prenumeratorów jak również przez zasilanie „Funduszu Wydawniczego”. Wszelkie kwoty składane na fundusz wydawniczy „Ruchu” (P. K. O. 201 346) będą na tern miejscu ogłaszane.